

เมื่อหมอผีครองเมือง : จาก โจเซฟ แมกคาร์ธี ถึง จอห์น แพตตัน เดวิส

ใครก็ตามที่ได้อ่านบทละครเรื่อง *หมอผีครองเมือง* (บริษัทสำนักพิมพ์ดวงกมล จำกัด : 2521) ซึ่งตัวละคร เปลี่ยนแปลงจากเรื่อง *The Crucible* ของอาร์เธอร์ มิลเลอร์ (Arthur Miller) ก็คงอดรู้สึกไม่ได้ว่า สิ่งที่คุณเขียนพยายามสื่อสารให้ผู้อ่านทราบข้างตรงกับสถานการณ์ในเมืองไทยในปัจจุบัน 2521 โดยมีพาดพิงถึงผู้แปลก็ได้กล่าวไว้ในคำนำว่า

“...แก่นของบทละครเรื่องนี้ คือ อันตรายจากความเชื่อที่มกมาย ซึ่งจัดได้ว่าผู้เขียนประสบความสำเร็จอย่างมาก เพราะเมื่ออ่านเรื่องจบลงแล้ว ผู้อ่านจะรู้สึกทันทีว่า การหลงเชื่อในสิ่งใดสิ่งหนึ่งมากเกินไป กลายเป็นความมกมายนั้น มีอันตรายอย่างใหญ่หลวง และข้อที่น่าชมที่สุดก็คือ แก่นของเรื่องนี้เป็นสิ่งที่ไม่ว่ากล่าวคือ สามารถนำมาเป็นเครื่องเตือนใจได้ทุกยุคทุกสมัย เพราะแม้แต่ในปัจจุบันความเชื่อในเรื่องต่างๆ ไม่ว่าจะ เป็นทางด้านศาสนา การเมือง ฯลฯ ก็กำลังเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้คนฆ่ากันตายเป็นประจำในทั่วทุกมุมโลก และที่เห็นได้ชัดและใกล้ตัวที่สุด คือในประเทศไทยนี่เอง...”

การเมืองยุค ‘หมอผีครองเมือง’ เป็นประวัติศาสตร์ช่วงที่แสนอัปยศของสหรัฐอเมริกาในทศวรรษ 2490 เรื่องของเรื่องเกิดจากความมกมายของฝ่ายขวาจัด ซึ่งพยายามปลุก ‘ผีคอมมิวนิสต์’ และกำจัดศัตรูทางการเมืองที่มีความเห็นแตกต่างไปจากตน ผลที่เกิดขึ้นก็คือ คนเป็นจำนวนมากที่มีความคิดเสรีนิยมถูกคุกคาม ที่เป็นข้าราชการก็ถูกไล่ออกจากราชการ และปัญญาชนหลายต่อหลายคนต้องอพยพไปอยู่ต่างประเทศ ดังรายละเอียดปรากฏในบทนำของ รัศมี เผ่าเหลืองทอง ในหนังสือ *หมอผีครองเมือง* นั้นแล้ว

ตัวการที่สำคัญสร้างจุดต่างพร้อยในประวัติศาสตร์การเมืองอเมริกันในช่วงดังกล่าวนี้ก็คือ โจเซฟ แมกคาร์ธี (Joseph McCarthy, : พ.ศ.2452-2500) สมาชิกวุฒิสภาสังกัดพรรครีพับลิกันจากมลรัฐวิสคอนซิน ซึ่งได้รับเลือกตั้งในปี 2489 และด้วยเหตุนี้เอง ลัทธิปลุกผีคอมมิวนิสต์ในสหรัฐอเมริกาจึงได้ชื่อว่า *ลัทธิแมกคาร์ธี* (McCarthyism) พจนานุกรมการเมืองชื่อ *A Dictionary of Politics* ของ Florence Elliot (Penguin, 1969) ได้ให้คำนิยาม “ลัทธิแมกคาร์ธี” ไว้ว่า หมายถึง ลัทธิหรือแนวความคิดที่แสดงความไร้ขันติธรรมต่อลัทธิเสรีนิยม (Intolerance of liberalism)

โจเซฟ แมกคาร์ธี เป็นนักการเมืองผู้มีความคิดขวาจัด และมีความทะเยอทะยานทางการเมืองอย่างมาก ด้วยเหตุนี้เอง เมื่อได้รับเลือกตั้งเป็นสมาชิกวุฒิสภาในปี 2489 แล้ว

---

* ตีพิมพ์ครั้งแรกในนิตยสาร *โลกหนังสือ* ปีที่ 2 ฉบับที่ 1 (ตุลาคม 2521) หน้า 90-99

แมกคาร์ธีก็ได้ครุ่นคิดเกี่ยวกับการเลือกกลยุทธ์ทางการเมืองเพื่อถိบตัวขึ้นไปสู่บันไดแห่งอำนาจ และตำแหน่งประธานาธิบดี เขาตระหนักดีว่า การหาคะแนนเสียงและสร้างความนิยมจากประชาชน ด้วยการโจมตีญี่ปุ่น ดังที่เขาเคยใช้ได้ผลในการเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภานั้น มิใช่วิธีการที่จะทำให้ได้มาซึ่งอำนาจแมกคาร์ธีใช้เวลาอยู่ถึง 4 ปีในการหาคำตอบว่า 'เราจะไปไหนกัน' และในการเดินอยู่บนถนนสายที่ชื่อว่า 'ฉันจึงมาหาความหมาย' และแล้วในเดือนมกราคม ๒๔๕๓ เขาก็พบคำตอบหลังจากที่ได้ปรึกษาหารือกับมิตรสหาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง บาทหลวงเอ็ดมันด์ วอลซ์ (Edmund Walsh) ผู้ซึ่งให้คำแนะนำว่า "คอมมิวนิสต์" จะเป็นประเด็นที่สามารถใช้หาเสียงได้ และประเด็นนี้ นับวันมีแต่จะทวีความสำคัญมากขึ้นทุกที แมกคาร์ธีรู้สึกตื่นเต้นกับคำแนะนำดังกล่าวอย่างยิ่ง ทั้งเขาเองก็เชื่อว่า คนที่ทำงานให้แก่รัฐบาลอเมริกันในขณะนั้นจำนวนมากเลื่อมใสลัทธิคอมมิวนิสต์ ในเวลานั้นลมการเมืองขวาจัดกำลังพัดแรง และโรคกลัวคอมมิวนิสต์กำลังระบาดในสหรัฐอเมริกา เพราะไม่เพียงแต่สหภาพโซเวียตจะก้าวขึ้นมาเป็นประเทศมหาอำนาจเคียงบ่าเคียงไหล่กับสหรัฐอเมริกาเท่านั้น หากทราบว่าพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ยังมีชัยชนะเหนือพรรคก๊กมินตั๋ง ในประเทศนั้นอีกด้วย แมกคาร์ธีจึงตั้งใจว่า 'เราจะฝ่าข้ามไป' ด้วยการกระพือโรคกลัวคอมมิวนิสต์ เพื่อสร้างประชานิยม

ในเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ.2493 แมกคาร์ธีบินไปยังเมืองวิลลิง (Wheeling) มลรัฐเวอร์จิเนียตะวันตก และกล่าวปราศรัย 'ปลุกผีคอมมิวนิสต์' เป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ ๕ กุมภาพันธ์ สกเดียวกันนั้น โดยมีความตอนหนึ่งว่า

"...แม้ว่าข้าพเจ้าจะไม่สามารถเสียเวลาระบุชื่อข้าราชการกระทรวงต่างประเทศผู้ซึ่งเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์และเป็นสายลับต่างประเทศได้ทั้งหมด แต่ในขณะนี้ข้าพเจ้าก็มีรายชื่อบุคคลจำนวน 205 คน ซึ่งรัฐมนตรีต่างประเทศทราบดีว่าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์และเป็นผู้ซึ่งยังคงทำงานและมีบทบาทในการกำหนดนโยบายของกระทรวงการต่างประเทศอยู่ในขณะนี้..."

แม้ในภายหลังแมกคาร์ธีจะยอมรับว่า จำนวนข้าราชการกระทรวงต่างประเทศ 205 คนที่เขาระบุว่าเป็นคอมมิวนิสต์นั้นมีมากเกินไป และเขาแก้ไขรายชื่อโดยลดลงเหลือ 47 คน แต่กลับเพิ่มขึ้นเป็น 80 คนในเวลาต่อมาก็ตาม แต่ข้อกล่าวหาของเขาก็สร้างความตระหนกแก่ประชาชนชาวอเมริกันอย่างยิ่ง แมกคาร์ธีฉวยโอกาสหาคะแนนเสียงจากความมมงายของประชาชน เขาเดินทางอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อย ให้สัมภาษณ์หนังสือพิมพ์และกล่าวปราศรัยอย่างไม่รู้จักหยุดหย่อน และกล่าวหาใครต่อใครเป็นคอมมิวนิสต์อย่างไม่รู้ผิดชอบชั่วดี กองคาราวานของแมกคาร์ธีตระเวนไปทั่วสหรัฐอเมริกาเพื่อเผยแพร่ลัทธิแมกคาร์ธี ประดุจหนึ่งกองคาราวานละครสัตว์ที่ตระเวนไปแสดงยังที่ต่างๆ ชื่อของแมกคาร์ธีดังเป็นพลุแตก พรรคเดโมแครตไม่กล้าจะตอบโต้แมกคาร์ธี และไม่กล้าแม้แต่จะชี้ให้เห็นว่า ข้อกล่าวหาของแมกคาร์ธีมีมูลแห่งความเป็นจริง

เพียงใด จะมีก็แต่นักการเมืองและปัญญาชนที่มีความคิดเสรีบางคนที่จะลุกขึ้นมาท้าทายแมกคาร์ธีย์ แต่เสียงของคนเหล่านี้ก็ถูกกระแสพายุการเมืองพัดกลบเสียโดยสิ้นเชิง พรรครีพับลิกันแสดงความยินดีและยกย่องแมกคาร์ธีย์ประดุจหนึ่งวีรบุรุษ ยิ่งแมกคาร์ธีย์ระพ้อโรคกลัวคอมมิวนิสต์มากเพียงใด พรรครีพับลิกันก็ยิ่งได้รับประโยชน์มากเพียงนั้น

หลังจากที่แมกคาร์ธีย์กล่าวปราศรัยที่เมืองวิลลิงได้เพียง 4 เดือนเศษ เกาหลีเหนือ ก็บุกเกาหลีใต้ และสงครามเกาหลีก็ปะทุขึ้น สถานการณ์ทางการเมืองระหว่างประเทศและภายในประเทศเป็นประโยชน์ต่อแมกคาร์ธีย์อย่างยิ่ง การทำบัญชีมีดผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ ระบาดไปทั่ว ทั้งนี้ไม่จำกัดเฉพาะแต่ข้าราชการกระทรวงต่างๆ เท่านั้น หากยังรวมถึงอาจารย์มหาวิทยาลัย ปัญญาชน นักธุรกิจ นักหนังสือพิมพ์ ศิลปินนักแสดงอีกด้วย แมกคาร์ธีย์ฉลาดพอที่จะกล่าวหาใครว่าเป็นคอมมิวนิสต์ด้วยการแถลงในคณะอนุกรรมการชุดต่างๆ ที่แต่งตั้งโดยรัฐสภา ซึ่งทำให้เขารอดพ้นจากการถูกฟ้องร้องในข้อหาหมิ่นประมาท ความพยายามที่จะไต่บันไดแห่งอำนาจไปสู่ตำแหน่งประธานาธิบดีใกล้จะประสบผลสำเร็จ แต่กระนั้นก็ตาม ปัญหาที่แมกคาร์ธีย์ต้องเผชิญก็คือ เขายังไม่สามารถก้าวเข้าไปเป็นแกนนำของพรรครีพับลิกันได้ ด้วยเหตุนี้เองแมกคาร์ธีย์จึงพยายามสร้างสัมพันธภาพกับโรเบิร์ต ทาฟต์ (Robert Taft) และริชาร์ด นิกสัน (Richard Nixon) เพื่อเป็นสะพานเชื่อมโยงระหว่างเขากับแกนนำของพรรคดังกล่าว จนในที่สุดในเดือนกรกฎาคม 2493 คณะกรรมการกลางของพรรครีพับลิกันได้เสนอร่างกฎหมายชื่อ *มันคท์-นิกสัน* ให้มีการจดทะเบียนคนที่ เป็นคอมมิวนิสต์ แม้จะมีผู้พยายามคัดค้านกฎหมายฉบับนี้แต่ก็ไม่สำเร็จ เพราะนักการเมืองใหญ่ คำนึงถึงอนาคตทางการเมืองของตนยิ่งกว่าสิ่งอื่นใด ผู้ที่สนับสนุนกฎหมายฉบับนี้ ซึ่งมีบทบาทสำคัญทางการเมืองในเวลาต่อมา มิได้มีเฉพาะแต่ริชาร์ด นิกสันเท่านั้น หากยังรวมถึงจอห์น เอฟ. เคนเนดี และลินดอน บี. จอห์นสันอีกด้วยสาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ รัศมี เผ่าเหลืองทอง ได้เล่าไว้ในบทกล่าวนำของ *หมอผีครองเมืองว่า*

“...ผู้มีการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์และแนวร่วมคอมมิวนิสต์ จะถูกลงทะเบียนไว้ที่หน่วยควบคุมความประพฤติ เมื่อลงทะเบียนแล้ว คนเหล่านี้ก็จะสูญเสียสิทธิในการเดินทางและการทำงานในหน่วยราชการ ถ้าเป็นต่างชาติ อาจถูกส่งออกนอกประเทศ หรือถ้าโอนสัญชาติมาเป็นอเมริกันแล้ว ก็อาจถูกถอนสิทธิจากการโอนเสียเฉยๆ คนที่มีชื่อแล้วไม่ไปรายงานตัวจะถูกปรับ 10,000 ดอลลาร์ และถูกจำคุก 5 ปี ...ทันทีที่กฎหมายนี้ผ่านสภา ก่ายกักกัน 6 แห่งก็ผุดขึ้นในอเมริกา และกลายเป็นที่คุมขังนักการเมืองนับเป็นจำนวนพันๆ...”

การป้าย ‘สีแดง’ ให้แก่ผู้ที่มีความคิดแตกต่างจากตน และผู้ที่เป็นอริส่วนตัวของตน กลายเป็นปฏิบัติการที่แพร่หลาย มิชามินานความแตกแยกในสังคมก็ระบอบประดุจหนึ่งไฟลามทุ่ง จนรัฐสภาต้องเข้ามามีบทบาทในการสอบสวนผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ อย่างไรก็ตาม

จากการสอบสวนของรัฐสภาพพบว่า ในกรณีส่วนใหญ่ข้อกล่าวหาของแมกคาร์ธีปราศจากมูลแห่งความเป็นจริง ยิ่งการสอบสวนยึดถือเพียงใด ประชาชนก็ยิ่งประจักษ์ชัดว่า แมกคาร์ธีเป็นนักปลุกผีคอมมิวนิสต์ผู้ชอบปั่นน้ำเป็นตัวมากเพียงนั้น ผู้ที่เคยสนับสนุนแมกคาร์ธีเริ่มตีตัวออกห่าง พรรครีพับลิกันเริ่มลังเลที่จะก้าวไปสู่หนทางที่แมกคาร์ธีบุกเบิกไว้ และเริ่มประจักษ์ว่า ถนนการเมืองสายที่แมกคาร์ธีกำลังเดินอยู่นี้เป็น ‘ถนนสายที่นำไปสู่ความตาย’ และแล้วในเดือนธันวาคม พ.ศ.2497 วุฒิสภาจึงลงมติด้วยคะแนนเสียงข้างมาก 67 ต่อ 22 คะแนน ให้แมกคาร์ธีหยุดยั้งการกระทำอันเป็นเหตุให้วุฒิสภาเสื่อมเสียชื่อเสียง เกียรติศักดิ์ และความเชื่อถือ และนับแต่นั้นมาลัทธิแมกคาร์ธีก็เสื่อมสลายลง ซึ่งยังความโทมมัสแก่แมกคาร์ธีเป็นอันมาก ความผิดหวังทางการเมืองทำให้เขาหันไปหาเมรัย แมกคาร์ธีร่ำสุราอย่างหนัก จนกลายเป็นขี้เมาหยาบ และถึงแก่กรรมในปี 2500 ในขณะที่มีอายุเพียง 48 ปีเท่านั้น

ตลอดระยะเวลาเพียง 5 ปีเศษ ระหว่างปี พ.ศ.2493–2497 ที่ลัทธิแมกคาร์ธีมีอิทธิพลในการสร้างฉากการเมืองอเมริกันนั้น ปัญญาชนจำนวนมากต้องถูกคุกคาม และถูกละเมิดเสรีภาพส่วนบุคคล ในจำนวนคนเหล่านี้เป็นที่น่าประหลาดใจที่ได้พบชื่อชาลี แชปลิน คาราตลก เรื่องนาม วอลท์ ดิสนีย์ นักสร้างภาพยนตร์ผู้ยิ่งใหญ่ และโรเบิร์ต ออปเพนไฮเมอร์ (Robert Oppenheimer) นักฟิสิกส์ผู้มีบทบาทสำคัญในการผลิตระเบิดปรมาณูที่ใช้ถล่มเมืองฮิโรชิมาและเมืองนางาซากิ ส่วนข้าราชการกระทรวงต่างประเทศ (ซึ่งเป็นเป้าหมายแรกของลัทธิแมกคาร์ธี) ที่ถูก ‘หางเครื่อง’ จนถึงกับต้องออกจากราชการ และประสบชะตากรรมต่าง ๆ นานา ส่วนใหญ่เป็นข้าราชการสังกัดกรมการตะวันออกไกล (Office of Far Eastern Affairs) และที่สำคัญได้แก่ จอห์น สจ๊วต เซอร์วิส (John Stewart Service) และจอห์น แพตตัน เดวิส (John Faton Davies)

ทั้งเซอร์วิสและเดวิสต่างเป็นผู้ช่วยและที่ปรึกษาคนสำคัญของนายพล โจเซฟ สติลเวลล์ (Joseph Stilwell) ผู้บัญชาการกองทหารอเมริกันในประเทศจีน ตั้งแต่ก่อนที่รัฐบาลก๊กมินตั๋งจะพ่ายแพ้พรรคคอมมิวนิสต์ในปี 2492 ทั้งนายพลสติลเวลล์และผู้ช่วยคนสำคัญของเขต่างได้พบเห็นความชั่วร้ายต่างๆของรัฐบาลก๊กมินตั๋ง และได้รายงานให้กระทรวงการต่างประเทศอเมริกันได้ทราบข้อเท็จจริงต่างๆตามที่ได้พบเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งได้พยายามชี้ให้เห็นว่า ในขณะที่ประชาชนชาวจีนส่วนใหญ่ต้องประสบความอดอยากทุกข์ยาก คณะบุคคลในรัฐบาลก๊กมินตั๋งกลับเสพสุขจากการฉ้อราษฎร์บังหลวง โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์สุขของประชาชนแม้แต่น้อย รายงานเหล่านี้ยังความไม่พอใจแก่กลุ่มฝ่ายขวาในสหรัฐอเมริกาเป็นอันมาก เมื่อรัฐบาลจีนคณะชาติต้องพ่ายแพ้พรรคคอมมิวนิสต์ในปี 2492 โจเซฟ อัลซอป (Joseph Alsop) ได้เขียนบทความขนาดสามตอนจบชื่อเรื่อง “Why We Lost China” ตีพิมพ์ในหนังสือพิมพ์ *Saturday Evening Post*

ของพรรคปฏิปักษ์กัน โดยเสนอความเห็นที่ ความพ่ายแพ้ของรัฐบาลจีนคณะชาติมีสาเหตุสืบเนื่องมาจากการที่รัฐบาลอเมริกัน (ซึ่งในขณะนั้นเป็นรัฐบาลดีโมแครต) มิได้ให้ความช่วยเหลือแก่รัฐบาลก๊กมินตั๋งมากเท่าที่ควร และกล่าวเป็นนัยๆว่า นโยบายดังกล่าวนี้เกิดจากอิทธิพลของนายพลสตีลเวลล์ และนายจอห์น แพตตัน เดวิส ผู้ซึ่งต่อต้านเจียงไคเช็ค และเป็น ‘แนวร่วม’ ของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศจีน แมกคาร์ธีได้ฉวยโอกาสหยิบประเด็นนี้ขึ้นมากล่าวหาว่า ผู้ที่มีบทบาทในการกำหนดนโยบายต่างประเทศอเมริกันเป็น ‘แนวร่วม’ ของคอมมิวนิสต์ แต่แมกคาร์ธีก็ไปไกลเกินกว่าที่อัลซอปจะร่วมสังฆกรรมด้วยได้ จนต้องลุกขึ้นมาคัดทานการกระทำของแมกคาร์ธีในภายหลัง กระนั้นก็ตามสถานการณ์ก็ดูคลุมเครือแก่การแก้ไข ข้าราชการต่างประเทศต้องประสบชะตากรรมต่างๆ นานา และจอห์น แพตตัน เดวิส ต้องถูกไล่ออกจากราชการ ทั้งๆที่เขามีทางเลือกที่จะลาออก และยอมรับบำเหน็จบำนาญ แต่เดวิสก็คือแพ่งอยู่รับราชการต่อเพื่อให้ถูกไล่ออก ทั้งนี้ก็เพราะเขาถือว่า ตนมิได้มีความผิดแต่ประการใด

ใครก็ตามที่ได้พบปะและรู้จักจอห์น แพตตัน เดวิส ต่างก็ยอมรับความฉลาดปราดเปรื่องของเขา และในบัดนี้คนเป็นจำนวนมากต่างก็ลงความเห็น ว่า หากมิใช่เป็นเพราะมรสุมการเมือง อันเกิดจากลัทธิแมกคาร์ธีแล้ว เดวิสและลูกน้องคนอื่นๆของนายพลสตีลเวลล์ ในประเทศจีน ซึ่งล้วนแต่เป็นคนฉลาดและรอบรู้ทั้งสิ้น คงจะได้มีโอกาสในการกำหนดนโยบายต่างประเทศอเมริกันในด้านเอเชีย และคงจะไม่ปล่อยให้การดำเนินนโยบายเกี่ยวกับจีนและเวียดนามเป็นไปอย่างผิดพลาดเป็นเวลานานถึงสองทศวรรษเศษ เช่นนี้

ปู่ของจอห์น แพตตัน เดวิส เป็นชาวเวลส์ที่อพยพไปอยู่ในสหรัฐอเมริกา ส่วนพ่อของเขาก็คือมิชชันนารีที่เดินทางไปเผยแผ่คริสต์ศาสนาในประเทศจีน ด้วยเหตุนี้เอง จอห์น แพตตัน เดวิส จึงเติบโตใหญ่ในประเทศนั้นในระหว่างที่เกิดสงครามโลกครั้งที่หนึ่ง เขาได้เรียนรู้ชีวิตของชาวจีน ได้คลุกคลีกับลูกจีน และได้เรียนรู้ที่จะรักเมืองจีน โดยที่ความรักนั้นมีใดเกิดจากพื้นฐานแห่งความงมงาย เพื่อนที่เติบโตใหญ่มาด้วยกันในประเทศจีนคนหนึ่ง เป็นลูกของไมเคิล โบโรดิน (Michael Borodin) ซึ่งสหภาพโซเวียตส่งไปช่วยเหลือขบวนการคอมมิวนิสต์ในประเทศนั้น และหลายคนได้กลายเป็นผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีนในเวลาต่อมา เดวิสตระหนักดีว่า พื้นฐานทางด้านจารีตประเพณีและวัฒนธรรมของจีนนั้นแตกต่างจากตะวันตกโดยสิ้นเชิง และเห็นว่า การที่บิดามารดาของเขาอุทิศชีวิตในการเผยแผ่คริสต์ศาสนาในประเทศนั้นเป็นเรื่องที่เสียเวลาเปล่า เพราะถึงอย่างไรคริสต์ศาสนาก็เป็นสิ่งแปลกแยกสำหรับสังคมจีน ความรู้สึกดังกล่าวนี้ได้ติดตัวเขาไปจนกระทั่งเติบโตใหญ่ แต่การเติบโตใหญ่ในสังคมจีนได้ช่วยให้เดวิสมีทัศนคติต่อเมืองจีนที่แตกต่างไปจากคนทั่วไป และเป็นประโยชน์ต่อการประกอบอาชีพข้าราชการทางการทูตในภายหลัง

หากจะวัดกันด้วยมาตรฐานตะวันตก จอห์น แพตตัน เดวิสเป็นปัญญาชนเสรีนิยม ทักษะคติแบบเสรีนิยมของเขามีได้เกิดจากการสังสมในระหว่างที่เติบโตใหญ่เป็น ‘คนนอก’ ในสังคมจีน เท่านั้น หากทว่ายังเกิดจากการศึกษาในวัยหนุ่ม ณ มหาวิทยาลัยวิสคอนซินอีกด้วย ในเวลานั้น มหาวิทยาลัยวิสคอนซินเพิ่งเริ่มทดลองจัดการศึกษาแบบศิลปศาสตร์ อันเกิดจากการริเริ่มของ นักการศึกษาคนสำคัญชื่อ อเล็กซานเดอร์ ไมเกิลจอห์น (Alexander Meiklejohn) จุดมุ่งหมายอยู่ที่ การฝึกฝนให้คนใจกว้าง ปีที่หนึ่งใช้ไปในการศึกษาอารยธรรมกรีก และปีที่สองใช้ไปในการศึกษา อารยธรรมอเมริกันในคริสต์ศตวรรษที่ 19 เพื่อจะได้เปรียบเทียบอารยธรรมทั้งสอง ระบบการศึกษา ดังกล่าวนี้นี้ฝึกฝนให้นักศึกษาได้พัฒนาความคิดความอ่าน และวิเคราะห์พิจารณาปัญหาต่างๆ ในแง่ ของอารยธรรมแห่งมนุษยชาติ มากกว่าที่จะยึดผลประโยชน์ของรัฐบาลเป็นสำคัญ เพราะถึงอย่างไร รัฐบาลเมื่อมีวันเถลิงอำนาจก็มีวันสิ้นอำนาจ แต่อารยธรรมยังคงมีสืบต่อไป ระบบการศึกษา ดังกล่าวนี้นี้ไม่เพียงแต่จะทำให้เดวิสมีความคิดแบบเสรีนิยมเท่านั้น หากทว่ายังทำให้เขามีสำนึกทาง ประวัติศาสตร์อีกด้วย เดวิสมีความสุขกับการศึกษาตลอดระยะเวลาสองปีที่อยู่ที่มหาวิทยาลัย วิสคอนซิน และหลังจากนั้นเขาได้ใช้เวลาอีกหนึ่งปีศึกษาต่อ ณ มหาวิทยาลัยเยนชิง (Yenching University) ระหว่างนั้น เขาได้ใช้ชีวิตตระเวนไปยังดินแดนต่างๆ ของประเทศจีน และไปไกลถึง มองโกเลีย จากนั้นจึงเดินทางกลับสหรัฐอเมริกาและศึกษาต่อ ณ มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย เดวิสเข้ารับ ราชการกระทรวงการต่างประเทศหลังสำเร็จการศึกษา และในปี 2476 เขาก็ถูกส่งไปประจำ ประเทศจีน และทำงานอยู่ในประเทศนั้นเป็นเวลาเกือบ 12 ปี จนถึงปี 2488 (ในระหว่างนั้นเขาถูก เรียกตัวกลับไปทำงานที่วอชิงตันเพียง 2 ปี)

ในช่วงสองปีแรกที่เดวิส ทำงานประจำอยู่ในประเทศจีน เขาได้ใช้เวลาศึกษาภาษา วัฒนธรรมและประวัติศาสตร์จีนอย่างลึกซึ้งมากขึ้น ณ มหาวิทยาลัยปักกิ่ง เขาได้มีโอกาสรู้จักกับ จอห์น แฟร์แบงก์ (John K. Fairbank) ซึ่งกำลังศึกษาปริญญาเอก (และในปัจจุบันเป็นผู้เชี่ยวชาญ บุรพาคติคนสำคัญในวงวิชาการอเมริกัน) เขาได้สนิทชิดเชื้อกับผู้สื่อข่าว อเมริกันหลายคน ใน จำนวนนี้ก็มี เอ็ดการ์สโนว์ (Edgar Snow) ฮาโรลด์ ไอแซกส์ (Harold Isaacs) ซีโอดอร์ ไวท์ (Theodore H. White) และอีริก เซวาไรด์ (Eric Sevareid) รวมอยู่ด้วย ผู้สื่อข่าวอเมริกันเหล่านี้มักจะ หาโอกาสคลุกคลีกับเขาเสมอ เพราะได้ประโยชน์จากความฉลาดปราดเปรื่องและความรอบรู้ ของเขา

ประสบการณ์และความรอบรู้ทำให้เดวิสสามารถคาดการณ์ได้อย่างถูกต้องว่า รัฐบาลเจียงไคเช็คจะไปไม่รอด และสหรัฐอเมริกาจะไม่สามารถเปลี่ยนแปลงระบอบแห่ง ประวัติศาสตร์จีนได้ อย่างดีที่สุดที่รัฐบาลอเมริกันจะทำได้ก็คือ พยายามติดตามการเปลี่ยนแปลง สถานการณ์ของการเมืองในประเทศจีนอย่างใกล้ชิด และไม่ปฏิบัติใดๆ ในอันที่จะผลักดันพรรค

คอมมิวนิสต์จีนให้เข้าไปสู่เจ็อมเมื่อของสตาลิน มิฉะนั้นแล้วหากพรรคคอมมิวนิสต์จีนเป็นฝ่าย
 กำชัยชนะแล้ว รัฐบาลอเมริกันจะประสบความสำเร็จในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เดวิส
 เองพยายามผลักดันให้ผู้นำอเมริกันได้พบปะกับผู้นำพรรคคอมมิวนิสต์จีน ทั้งนี้เพื่อรัฐบาลอเมริกัน
 ได้มีโอกาสรับฟังเหตุผลทั้งสองด้าน แต่ก็ไม่สำเร็จ ทั้งๆ ที่ในเวลานั้นพรรคคอมมิวนิสต์จีนพร้อมที่
 จะส่งโจวเอนไฉ่ เดินทางไปสหรัฐอเมริกา แต่รัฐบาลอเมริกันก็ได้ละทิ้งโอกาสของดังกล่าวนี้เสีย
 และในที่สุดพรรคคอมมิวนิสต์จีนก็ถูกผลักดันไปสู่เจ็อมมือของสหภาพโซเวียต กระนั้นก็ตามเดวิส
 ก็ยังรู้สึกว่าการจีนคอมมิวนิสต์จะไม่สามารถสมัครสมานสามัคคีกับสหภาพโซเวียตได้นานนัก ทั้งนี้
 เนื่องจากจีนมีพื้นฐานทางอารยธรรมของตนเอง ซึ่งหยั่งรากลึกมาเป็นเวลานานนับศตวรรษ สังคมที่
 มีลักษณะการดังกล่าวนี้ย่อมยากที่จะยอมรับจารีตประเพณี วัฒนธรรมและระบบความคิดของสังคม
 อื่นได้โดยง่าย ระบบทุนนิยมที่จะนำไปสู่จีนย่อมแตกต่างไปจากระบบทุนนิยมที่เป็นอยู่ในประเทศ
 ตะวันตก และทำนองเดียวกัน ลัทธิมาร์กซิม์ที่จะนำไปใช้ในประเทศจีนย่อมต้องมีการประยุกต์
 ดัดแปลงให้เหมาะสมกับสังคมจีน เดวิสจึงคาดการณ์ว่า มิชามีนานการติ่มน้ำผึ้งพระจันทร์ระหว่าง
 จีนคอมมิวนิสต์กับสหภาพโซเวียตจะกลับกลายเป็นน้ำผึ้งขม

รีโอคอร์ ไวท์ นักหนังสือพิมพ์ชาวอเมริกันผู้มีชื่อเสียง ยังคงจดจำเหตุการณ์
 ตอนหนึ่งอย่างมีลิ้มเลือนว่า ในเดือนตุลาคม 2487 เดวิสเดินทางไปยังฐานทัพของพรรคคอมมิวนิสต์
 จีน ณ มณฑลเหอเนอัน พร้อมกับนักหนังสือพิมพ์อเมริกันกลุ่มหนึ่ง เพื่อหยั่งท่าทีและความคิดของ
 ผู้นำจีนคอมมิวนิสต์ ในการรับประทานอาหารกลางวันกับเฉนเฉียะกาง (Ch'en Chai-K'ang) ในวัน
 หนึ่ง เดวิสพยายามตั้งคำถามรุกเร้าและคาดคั้นเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างจีนคอมมิวนิสต์กับ
 สหภาพโซเวียตเพราะเขามั่นใจว่า ความแตกต่างในด้านอารยธรรมระหว่างชาติทั้งสองจะทำให้
 ประเทศทั้งสองไม่สามารถดำรงสัมพันธ์ไมตรีอันดีงามได้อย่างยั่งยืน แม้ว่าเฉนเฉียะกางจะพยายาม
 ยืนยันว่า สหภาพโซเวียตกับจีนจะไม่มีวันเป็นศัตรูกันก็ตาม บางทีแล้วเดวิสอาจมีสายตาอันยาวไกล
 ไม่เฉพาะแต่เมื่อเทียบกับผู้นำจีนคอมมิวนิสต์เท่านั้น หากยังรวมถึงผู้นำอเมริกันอีกด้วย เพราะ
 ในเวลาต่อมารัฐบาลอเมริกันก็ยังไม่เชื่อว่า ความขัดแย้งระหว่างจีนคอมมิวนิสต์กับสหภาพ
 โซเวียตจะเกิดขึ้น ทั้งๆ ที่ความขัดแย้งดังกล่าวได้เกิดขึ้นแล้ว ซึ่งยังผลให้การดำเนินนโยบายต่าง
 ประเทศของรัฐบาลอเมริกันเป็นไปอย่างผิดพลาดเป็นเวลานานกว่าสองศตวรรษ

ในฐานะที่เป็นเจ้าหน้าที่ทางการทูตของรัฐบาลอเมริกันในประเทศจีน จอห์น
 แพตตัน เดวิส พยายามสร้างสายสัมพันธ์กับผู้นำจีนคอมมิวนิสต์ ทั้งนี้เพื่อให้สามารถติดตามความ
 เคลื่อนไหว และหาข่าวสารได้อย่างใกล้ชิด แต่ความสัมพันธ์ที่เขามีกับผู้นำจีนคอมมิวนิสต์กลับ
 กลายเป็นหอกที่แทงเขาในภายหลัง เขาถูกกล่าวหาว่าให้ความเห็นอกเห็นใจพรรคคอมมิวนิสต์
 มากจนเกินไป และเป็นต้นเหตุให้รัฐบาลอเมริกันมิได้ให้ความช่วยเหลือรัฐบาลก๊กมินตั๋งเท่าที่ควร

เมื่อความขัดแย้งระหว่างนายพลสตีเวลล์กับจอมพลเจียงไคเช็ค และระหว่างจอมพลเจียงไคเช็คกับเหมาเจ๋อตุง ปรากฏเด่นชัดขึ้น ประธานาธิบดีรูสเวลต์ได้ส่ง แพทริก เฮอร์เลย์ (Patrick Hurley) เป็นตัวแทนไปเจรจาเพื่อประสานรอยร้าว แต่ความพยายามดังกล่าวนี้ก็ล้มเหลวโดยสิ้นเชิง ส่วนสำคัญเกิดจากตัวเฮอร์เลย์เองขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับสังคมจีน แต่เฮอร์เลย์ก็พยายามปกปิดข้อบกพร่องของตัวเอง และโยนความผิดไปให้เดวิส พร้อมทั้งกล่าวหาว่าเดวิสเป็นคนทรยศต่อชาติ

จอห์น แพตตัน เดวิส (และผู้เชี่ยวชาญเรื่องเมืองจีนคนอื่นๆ) ถูกสอบสวนในปี 2491 และถูกสอบสวนติดต่อกันเป็นจำนวน 9 ครั้ง จนถึงปี 2497 แม้ว่า อะเวอเรลล์ ฮาร์ริแมน (Averell Harriman) เจ้านายของเขาที่กระทรวงต่างประเทศจะเข้าข้างเขาอย่างเต็มที่ และมีทรสหายอย่างเช่น ซีไอคอร์ด ไวท์ จะให้การเป็นพยานให้แก่เขา แต่กระแสการเมืองขวาจัดก็พัฒนา ประกอบกับการกระเพื่อมโรคกัลดคอมมิวนิสต์โดยแมกคาร์ที ในที่สุดชีวิตทางการทูตของเดวิสก็สิ้นสุดลง นายจอห์น ฟอสเตอร์ ดัลเลส (John Foster Dulles) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศในเวลานั้น ได้บอกผ่านลูกน้องให้เดวิสลาออกจากราชการ เพื่อว่ากระทรวงต่างประเทศจะได้ไม่เสียหน้า และเดวิสจะได้รับบำเหน็จบำนาญด้วย แต่เดวิสก็อึ้งไม่ยอมลาออก เพราะถือว่าตนไม่มีความผิด ในที่สุดจึงถูกไล่ออกโดยมิได้รับบำเหน็จบำนาญ ในทันทีที่ลงนามในคำสั่งไล่เดวิสออกจากราชการ ดัลเลสได้บอกผ่านลูกน้องของตนว่า เขายินดีเขียนจดหมายรับรองให้เดวิสหางานใหม่ หากเดวิสต้องการ แต่ถึงตอนนั้นเดวิสก็ไม่แยแสเสียแล้ว เพราะได้ตัดสินใจเรียบร้อยแล้วว่าจะอพยพไปอยู่ต่างประเทศ

ก่อนจะจากประเทศบ้านเกิดเมืองนอนไป เดวิสได้เขียนจดหมายถึงคณะกรรมการที่สอบสวนเขา โดยมีความตอนหนึ่งว่า

“...เมื่อเจ้าหน้าที่การต่างประเทศลงความเห็นว่ นโยบายหนึ่งนโยบายใดขัดต่อผลประโยชน์ของประเทศชาติ เขาย่อมไม่จำเป็นต้องรับผิดชอบต่อเหตุการณ์ที่กำลังเกิดขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากว่า ความรับผิดชอบสูงสุดย่อมอยู่ที่เจ้าหน้าที่ระดับสูงในกระทรวงต่างประเทศ ยิ่งกว่านั้นความคิดเห็นของเขาอาจไม่ถูกต้อง อาจถูกเข้าใจผิด หรืออาจถูกกล่าวอ้างอย่างผิดๆ ด้วยเหตุนี้วิธีการที่ปลอดภัยที่สุดที่ข้าราชการพึงกระทำในสถานการณ์เช่นนี้ก็คือ การปิดปากเงียบ หรือมิฉะนั้นก็อาจเปิดปากพูดในเรื่องที่ไม่เห็นด้วย และเสนอแนะนโยบายอื่นๆ โดยที่ว่าจะต้องมีภาระการเสี่ยงส่วนบุคคลอย่างร้ายแรงจากการกระทำดังกล่าว แต่ข้าพเจ้าก็เปิดปากพูด...”

จอห์น ฟินนีย์ (John Finney) แห่งหนังสือพิมพ์ *New York Times* กล่าวถึงเหตุการณ์ครั้งนั้นหลังจากที่เดวิสถูกไล่ออกจากราชการประมาณ 15 ปีว่า ความผิดอันเดียวของจอห์น แพตตัน เดวิสก็คือ เขามีสายตาอันยาวไกลเกินไปและซื่อสัตย์เกินไปในการรายงานข่าวจากเมืองจีน ถ้าหากการรายงานข่าวอย่างซื่อสัตย์ถือเป็นความผิด เราก็ย่อมไม่สามารถคาดหวังได้ว่า ต่อแต่นี้ไปจะมีเจ้าหน้าที่การต่างประเทศสักกี่คนที่จะกล้ารายงานข่าวอย่างเที่ยงตรง การไล่เดวิส

ออกจากราชการได้มีผลต่อการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่กระทรวงต่างประเทศอย่างมาก และเป็นสาเหตุส่วนหนึ่งที่ทำให้การดำเนินนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลอเมริกันในเวลาต่อมาเป็นไปได้ด้วยความผิดพลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการรายงานข่าวเท็จเพื่อเอาใจผู้มีอำนาจทางการเมือง และการรายงานข่าวเพื่อให้สอดคล้องกับกระแสการเมืองภายในประเทศ ได้มีผลให้การดำเนินนโยบายเกี่ยวกับเวียดนามต้องประสบกับความหายนะในที่สุด (กรณีของไทยที่อาจเทียบเคียงกับกรณีของเดวิสก็คือ การปลดนายอานันท์ ปันยารชุน ออกจากตำแหน่งปลัดกระทรวงการต่างประเทศเมื่อปี 2519)

จอห์น แพตตัน เดวิส ประจำอยู่ประเทศจีนจนถึงปี 2488 หลังจากนั้นก็ถูกย้ายไปอยู่นครเบอร์ลิน แต่ในระหว่างที่ถูกสอบสวนในข้อหาทรยศต่อชาติ เขาก็ถูกย้ายไปอยู่ประจำประเทศเปรู ดังนั้น เมื่อเดวิสถูกไล่ออกจากราชการ เขาก็พาครอบครัวอพยพไปตั้งรกรากในประเทศนั้น ที่นั่นเขาหาเลี้ยงชีพด้วยการก่อตั้งโรงงานผลิตเฟอร์นิเจอร์ แม้จะไม่สันทัดในการประกอบธุรกิจ แต่ก็มีรายได้เพียงพอที่จะเลี้ยงดูลูก 7 คน แม้จะค่อนข้างกระเปาะกระเสี้ยนก็ตาม เดวิสมิได้เสียเวลาสอเสรั้งกับอดีต เพราะอดีตเป็นสิ่งที่ตายแล้วสำหรับเขา เขายิ่งเกินกว่าที่จะรับฟังความเห็นอกเห็นใจจากผู้อื่น มิตรสหายที่รู้จักเขาคิดต่างประจักษ์ในความขี้เนื้อ การใช้ชีวิตในเปรูเป็นไปอย่างสันโดษ เขาต้อนรับมิตรสหายเฉพาะที่สนิทสนมด้วยเท่านั้น ในจำนวนนี้ก็มี จอห์น สจ๊วต เซอร์วิส ผู้ร่วมงานของเขาในประเทศจีน อีริก เซวาไรด์ นักหนังสือพิมพ์ผู้เคยไปสื่อข่าวในประเทศจีน และ ซี.เจ. เปา (C.J. Pao) เอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำประเทศเปรู ซึ่งเป็นเพื่อนนักเรียนในวัยเด็ก

เดวิสเฝ้าติดตามการเมืองอเมริกันหลังยุค *หมอผีครองเมือง* อย่างใกล้ชิด เขายังหวังที่จะกลับไปสู่บ้านเกิดเมืองนอน อย่างน้อยที่สุดก็เพื่อให้ลูกๆ ได้เห็นปีศาจ และเพื่อกู้ชื่อเสียงของตนกลับคืนมา ปรกาศแห่งความหวังเริ่มทอแสงเมื่อจอห์น เอฟ. เคนเนดี ก้าวขึ้นสู่ตำแหน่งประธานาธิบดี และ ดิน รัสก์ (Dean Rusk) เพื่อนคนหนึ่งของเขาได้เป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศ แต่ยุคของเคนเนดีก็ผ่านไป โดยที่ไม่มีใครช่วยกู้ชื่อเสียงให้เขาอย่างจริงจัง ในปี 2507 เขาก็พาครอบครัวกลับสหรัฐอเมริกา และแต่งตั้งทนายความคนหนึ่งชื่อ วอลเตอร์ เซอร์เรย์ (Walter Surray) ให้ทำหน้าที่พิสูจน์ความบริสุทธิ์ของเขา และแล้วในกลางปี 2511 ซึ่งเป็นปลายยุคของประธานาธิบดีจอห์นสัน การกอบกู้ชื่อเสียงก็ประสบผลสำเร็จ หลังจากที่ต้องรับเคราะห์กรรมอยู่ถึง 14 ปี

เมื่อประธานาธิบดีนิกสันสถาปนาความสัมพันธ์กับสาธารณรัฐประชาชนจีนอีกครั้งหนึ่ง จอห์น แพตตัน เดวิส ก็ได้รับการกล่าวขวัญถึงในฐานะผู้ที่อยู่ในการข่ายได้รับการพิจารณา

แต่งตั้งเป็นเอกอัครราชทูตอเมริกันประจำประเทศนั้น สังคมอเมริกันเริ่มยอมรับเขามากขึ้น งานเลี้ยงสังสรรค์ที่เขาจัดขึ้น ซึ่งแต่เดิมผู้ที่ได้รับเชิญประมาณครึ่งหนึ่งมักจะตอบปฏิเสธที่จะไปร่วม บัดนี้มีผู้คนไปร่วมอย่างหุนหันผาดั่ง อย่างไรก็ตาม เขาเริ่มรู้สึกเบื่อหน่ายสังคมที่มีแต่คนสวมหน้ากากเข้าหากัน ในที่สุด เดวิสจึงพาครอบครัวอพยพไปอยู่ประเทศสเปนตั้งแต่ปี 2514

การเมืองยุค ‘หมอผีครองเมือง’ เป็นประวัติศาสตร์ช่วงที่แสนอัปยศของสหรัฐอเมริกา ใครเลยจะนึกว่า ประเทศที่เป็นผู้นำของค่ายเสรีประชาธิปไตยและประเทศที่โอ้อวดอยู่เสมอว่ามีเสรีภาพทุกตารางนิ้ว จะมีอุบัติการณ์อันสาหัสพิงกลัวเช่นนี้ บทเรียนจากประวัติศาสตร์บทนี้น่าจะสอนให้มนุษยชาติได้เรียนรู้ว่า ความเชื่อที่เกิดจากความมกมายนั้นสามารถก่อให้เกิดหายนภัยได้มากมายเพียงใด แต่บางทีแล้วมนุษยชาติอาจจะยังคงต้องเรียนรู้บทเรียนบทนี้ซ้ำแล้วซ้ำเล่า เพราะอุบัติการณ์ทำนองเดียวกับที่เกิดขึ้นในยุค ‘หมอผีครองเมือง’ ยังคงปรากฏต่อมาในสังคมประเทศต่างๆ แม้แต่ในประเทศไทยเองก็ตาม

หนังสืออ้างอิง

1. วัชร คุปตะเวทิน (แปล) *หมอผีครองเมือง* (บริษัท สำนักพิมพ์ดวงกมล จำกัด 2521)
2. David Halberstam, *The Best and the Brightest*. (London : Pan Books Ltd., 1973).
3. Barbara W. Tuchman, *Stilwell and the American Experience in China, 1911 – 1945*. (London : Macmillan, 1971).
4. Arthur M. Schlesinger, Jr., *A Thousand Days*. (Houghton Mifflin, 1965).